

Desăvârșirea unității naționale a statului roman

Adrian Irinel Cănuț

Clădită pe un temelie etnic românesc, construcția statului național unitar român se axează pe trei momente cruciale în istoria devenirii statale, acestea fiind, în ordine cronologică Unirea lui Mihai Viteazul din 1600, crearea statului național modern în 1859, sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza și nu în ultimul rând, Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, corolarul sau epopeea națională a românilor de pretutindeni, un stat național, unitar, indivizibil și cel mai important independent, în ciuda tuturor vicisitudinilor vremii.

Unirea lui Mihai Viteazul din 1600, pentru prima dată în istoria națională a unui popor, avea toate șansele să deranjeze Marile Puteri ale vremii, Imperiul Otoman, cel Habsburgic sau Polonia, care nu doreau în vecinătatea lor apariția unui stat puternic, fiecare dintre acestea străduindu-se să-l supună, în folosul lor, în fapt o parte a anticei și puternicei Dacii. Mihai Viteazul este primul martir sacrificat de Casa de Austria intereselor sale. Lui vor urma și alții: Inochentie Micu Klein, Avram Iancu. . . . Însă jertfa sa și a urmașilor n-a fost un bun risipit fără folos, ci mai degrabă un Îndemn, un Strigăt de luptă preluat din generație în generație, al cărui sfârșit se va împlini în 1 Decembrie 1918, când, în capitala celor trei țări unite sub sceptrul lui Mihai, la Alba-Iulia, într-o manifestare de voință a unui popor, care a știut să lupte timp de secole cu o perseverență exemplară, în ciuda altor adversități, se pecetluia actul prin care românii se regăseau între hotarele unei țări de dor și lacrimi. Lacrimi de bucurie, lacrimi pe care le cereau alte împliniri. Se vor scurge alte trei secole de lupte și de inteligență politică până când se va realiza idealul politic conceput și înfăptuit de Mihai Viteazul.

Voievodul muntean este reprezentantul tipic al poporului român, simbolizând Domnul prin care se împlinesc năzuințele cele mai intime și, în același timp fundamentale ale poporului român din sânul căruia s-a născut: unirea într-un singur hotar al neamului său. Inteligența sa politică și militară sunt moștenirea unei tradiții ce caracterizează un popor ce asupraviețuit tocmai datorită faptului că a știut să îmbine, în chip ideal, Înțelepciunea cu Forța, Rezistența armată cu Abilitatea diplomatică. Aceste daruri deosebite i-au îngăduit marelui domn să realizeze unirea celor trei țări românești.

Putem conchide referindu-ne la fapta uriașă a marelui Mihai, cu ceea ce marele savant, istoric și erudit N. Iorga spunea: ". . . Nici un român n-a mai putut gândi unirea fără uriașa lui personalitate, fără paloșul sau securea lui ridicată spre cerul dreptății, fără chipul lui, de o curată și desăvârșită poezie tragică. . . .".

Faptul politic împlinit la 24 ianuarie 1859 a coincis cu primul pas pe calea înfăptuirii statului român național unitar modern, odată Unirea deplin recunoscută , chiar dacă numai pe perioada domniei și vieții lui Cuza, eforturile domnitorului pământean se vor îndrepta de acum înainte spre înfăptuirea unui amplu și complex proces de reforme , program politic ce va edifica între anii 1859-1866, România modernă. Meritul incontestabil al lui Cuza este de a fi acționat energic în sensul înfăptuirii programului unionist al Adunărilor ad-hoc , de a fi împlinit reformele fundamentale solicitate de modernizarea României și de a fi înțeles atunci când misiunea sa s-a încheiat , să se retragă spre a lăsa succesorilor săi posibilitatea de a realiza integral aspirațiile poporului român: independența și unitatea deplină.

Intrarea României în primul război mondial în vara anului 1916, după doi ani de neutralitate între 1914 -1916, alături de Antantă, alianță politico-militară reprezentată de Franța, Anglia și Rusia Sovietică , a urmărit realizarea deplinei unități naționale prin unirea cu Vechiul Regat a Transilvaniei și Bucovinei , străvechi teritorii locuite de români. Luptele din anii 1916-1917 au pus în lumină cu multă putere durabilitatea sentimentului național și convingerea că se apropia ziua înfăptuirii marelui act al unirii tuturor românilor.

În ciuda impunerii păcii umilitoare de la București din 1918 și a prezenței trupelor străine pe o mare parte a teritoriului național , România, redusă la Moldova prin retragerea armatei și a autorităților , continua să existe castat de sine stătător. În condițiile în care, în 1918, pe fronturile de luptă Puterile Centrale înregistrau înfrângeri categorice , imperiile multinaționale s-au prăbușit sub acțiunea unui avânt revoluționar de proporții , popoarele aflate sub dominație străină dorind să-și decidă singure soarta. Paralel cu lupta politico-diplomatică și militară a României , pentru supraviețuire , s-a desfășurat lupta românilor din provinciile aflate sub stăpânire străină pentru libertate națională. Aceștia au hotărât într-un cadru democratic reprezentat de adunările populare și printr-o consultare largă să se unească cu Țara. Deplasarea armatei române în provincii s-a făcut doar la chemarea organelor reprezentative ale populației românești și atunci când hotărârea unanim aprobată a populației majoritare a fost pusă în pericol de vreo armată străină. Se încheia astfel un proces legic prin care românii s-au reunit în limitele unuia și aceluiși stat național.

Prima provincie care s-a unit cu patria- mamă a fost Basarabia. Această survenit pe fondul dezmembrării Imperiului țarist, odată cu proclamarea principiului autodeterminării până la despărțirea de statulmultinațional în care au fost înglobate. În 1917 , s-a constituit în provincie Partidul Național Moldovean , ce a coordonat mișcarea de eliberare națională în creștere . În același an a apărut la Chișinău , ziarul „Cuvânt Moldovenesc”. La 25 septembrie 1917 s-a constituit un organ reprezentativ numit Sfatul Țării. Ca for coordonator al său a fost format Consiliul Directorilor , ce a proclamat autonomia Basarabiei. În decembrie 1917 s-a proclamat Republica Democratică Moldovenească. La 13/26 ianuarie 1918, guvernul Rusiei sovietice a întrerupt relațiile diplomatice cu România. În ianuarie

1918, Ucraina și-a proclamat independența, complet izolată Republica Moldovenească proclamându-și, la rândul ei, independența. La 27 martie 1918/9 aprilie 1918 Sfatul Țării, ce cuprinde reprezentanții ai tuturor naționalităților, a adoptat cu majoritate de voturi hotărârea Basarabiei de a se uni cu România.

La 14/27 octombrie 1918 din inițiativa lui Sextil Pușcariu și a lui Iancu Flondor s-a convocat la Cernăuți o adunare a reprezentanților populației românești din provincie. Aceasta a decis unirea Bucovinei cu România. S-a ales un Comitet Executiv și un Consiliu Național. Lider politic a fost ales Iancu Flondor. Populația românească și-a manifestat astfel liberă de orice ingerință voința de *a se uni cu Țara*. Intervenția trupelor ucrainene l-a determinat pe Iancu Flondor să ceară sprijinul armatei române. În atari împrejurări a avut loc la Cernăuți, la 15/28 noiembrie 1918, *Congresul General al Bucovinei*, și anume al românilor, polonezilor, germanilor, rutenilor. Românii constituiau marea majoritate a participanților. La propunerea lui Iancu Flondor, care a prezidat lucrările Congresului, s-a votat cu o majoritate zdrobitoare, „*unirea necondiționată pentru veșnicie a Bucovinei în vechile ei hotare cu regatul României a Bucovinei*.” Reprezentanții celorlalte populații au recunoscut și acceptat hotărârea românilor.

În toamna anului 1918, în condițiile prăbușirii structurilor puterii imperiale, s-a desfășurat în Transilvania un puternic proces revoluționar cu colaborarea tuturor forțelor sociale reprezentând populația românească. Și-a reluat activitatea *Partidul Național Român*. Comitetul său executiv reunit la Oradea a adoptat la 29 septembrie/12 octombrie 1918 o declarație ce proclama „*independența națiunii române*” din cadrul dublei monarhii. În același timp au fost reluate și intensificate contactele cu *Partidul Social Democrat*. La 30 octombrie 1918 s-a constituit Consiliul Național Român Central, din care au făcut parte 6 reprezentanți ai Partidului Național Român-Teodor Mihaly, Vasile Goldiș, Aurel Vlad, Alexandru-Vaida-Voevod, Ștefan Cicio-Pop, A. Lazăr, și 6 ai Partidului Social Democrat – Ioan Flueraș, Basil Surdu, Iosif Renoiu, Tiron Albani, Enea Grapini, Iosif Jumanca. Acesta a avut sediul la Arad și a devenit organul central al luptei pentru unire a românilor din Transilvania. Ulterior acesta a primit numele de Marele Sfat al Națiunii din Transilvania și Ungaria. La 9/22 noiembrie 1918 Consiliul Național Român Central a anunțat că prelua puterea deplină în Transilvania. Între 13-15 noiembrie 1918 au avut loc la Arad tratative între reprezentanții Consiliului Național și cei ai guvernului Tisza. Ele au eșuat datorită poziției reticente a delegației conduse de Karolyi. Trecându-se la preluarea puterii administrative și politice locale în Transilvania, s-a hotărât să se supună aprobării populare documentele unității naționale în cadrul unei mari adunări la Alba-Iulia.

Adunarea Națională de la Alba-Iulia a avut loc la 18 noiembrie /1 decembrie 1918. Ea a reunit peste 1228 delegați aleși și peste 100000 de oameni veniți din toate colțurile Transilvaniei, pentru a consfinți, în mod liber de orice constrângere, hotărârea de unire cu patria – mamă. Adunarea a fost deschisă de Gheorghe Pop de Băsești. Într-o atmosferă de puternic entuziasm popular, prin glasul lui Vasile

Goldiș, marea adunare națională a proclamat unirea „*acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România*”.

Rezoluția Unirii prevedea înfăptuirea unui regim democratic în România. A doua zi s-au ales organele puterii provizorii ale puterii de stat, și anume, Marele Sfat Național condus de Gheorghe Pop de Băsești, cu rol defor legislativ și Consiliul Dirigent prezidat de Iuliu Maniu. Acesta avea 15 membri, iar actul de la Alba – Iulia a consfințit MareaUnire A românilor de pretutindeni.

Așadar Unirea de la 1 Decembrie 1918 s-a realizat ca voință expresă a tuturor românilor, într-un context favorabil, tratatele de pace de la Paris, din 1919-1920, recunoscând de jure o situație deja existentă, rod al acțiunii românilor înșiși, creându-se un cadru favorabil dezvoltării societății românești.

Aceasta intră într-o nouă etapă a evoluției sale. Poate cea mai favorabilă și propice ce va urma.